

Ivgy, Moshe

Born in → Casablanca in 1953, Moshe Ivgy (Jud.-Ar. Ibgī, Ibgīhī) came to Israel with his parents at the age of four. Following his army service, Ivgy studied acting at the Nissim Nativ Studio in Tel Aviv. He is one of Israel's most popular stage and screen actors and is an active member of the Israel Screen Actors Guild. Ivgy lives with his family in Zichron Ya'akov and is the father of actress Dana Ivgy.

Ivgy has appeared in television dramas, feature films, shorts, and plays performed on the Israeli stage. His first feature film role was in Yankul Goldwasser's *Big Shots* (1982). Ivgy has perfected and made famous the role of the Israeli "little guy," a well-meaning, regular fellow who becomes a tragic victim of circumstances, in such films as *Shuroo* (dir. Savi Gabizon), *Cup Final* (dir. Eran Riklis), *Max and Morris* (dir. Ya'akov Goldwasser), *Lovesick on Nana St.* (dir. Savi Gabizon), and *The Investigation Continues* (dir. Marek Rozenbaum). Several of his major roles have won special recognition, including an Israeli Film Academy Award for *Shuroo* (1990), Jerusalem Film Festival special mention for *Shuroo* and *Cup Final* (1991), and the Israeli Film Academy Award (1995), the Critics' Prize at Haifa (1996), and the Special Jury Prize at Mannheim (1996) for *Lovesick on Nana St.*

Israeli Films and TV Dramas

Indiani in the Sun (1981, TV drama); *Gabi Ben Yakar* (1982, TV drama); *Big Shots* (1982, feature film); *Mr. Leon* (1982, feature film); *Kuni Lemel in Cairo* (1983, feature film); *Night Movie* (1985, short drama); *Mondo Condo* (1986, feature film); *Bread* (1986, TV drama); *Attraction* (1988, feature film, editor); *Winter Games* (1988, TV drama); *Shuroo* (1990, feature film); *Cup Final* (1991, feature film); *Angels on the Wind* (1992, feature film); *Revenge of Itzik Finkelstein* (1993, feature film); *Dreams of Innocence* (1993, feature film); *Max and Morris* (1994, feature film); *Lovesick on Nana St.* (1995, feature film); *The Dybbuk of the Holy Apple Field* (1997, feature film); *Cause of Death Murder* (1997, TV drama); *Day After Day* (1998,

feature film); *Dangerous Acts* (1998, feature film); *Aaron Cohen's Debt* (1998, TV drama); *Begin* (1998, TV drama); *On Air* (1999, TV drama); *Yellow Asphalt* (2000, trilogy—Ivgy appears in "Spot in the Desert"); *The Investigation Continues* (2000, feature film); *The Lawyers* (2002, TV series); *The Postwoman* (2002, TV drama); *Café Tales* (2003, feature film); *Campfire* (2004, feature film); *Restless* (2007, feature film)

Bibliography

Kronish, Amy, and Costel Safirman. *Israeli Film: A Reference Guide* (Westport, Conn.: Praeger, 2003), p. 193.

Biographical material supplied by agent Perry Kafri.

AMY KRONISH

Izhakova, Barno see → Music

Izmir

092110
ant-Cenp Şişman

1. Antiquity and Byzantine Era

Archaeological evidence indicates that Izmir (Smyrna) has been inhabited by different ethnic and religious groups since 3000 B.C.E. Traces of the first Jewish inhabitants date back to the second century, as indicated by the New Testament (Revelation 1:11, 2:8) and Greek inscriptions. Jews disappeared from the city in medieval times, but reappeared in the sixteenth century, an era in which Izmir was undergoing a transformation from a border town to a cosmopolitan city of the → Ottoman Empire.

According to Herodotus, Smyrna was founded by Aeolians but was later captured and developed by Ionians. Believed to be the hometown of Homer, it became a leading city-state of Ionia, next to Miletus and Ephesus. Greeks established a prosperous life in the city and built the famous temple of Athena in the seventh century B.C.E. Greek life and settlement were destroyed under Lydian and later Persian attack in the sixth century B.C.E., and the city did not regain its prominence until the time of Alexander the Great, who recaptured the city from the Persians in the 330s and established

Ali Emre Özyıldırım

Two Poets, Two Works. Some Conclusions from *Ebkâr-ı efkâr* and *Mihnet-keşân* on the Constants and Functions of the Ottoman *Meşnevîs* from the 16th Century to the 19th Century

Introduction

This article aims to underscore the continuity in the world of perception of Mâşî-zâde Fikrî Çelebi (d. 1572) and Keçeci-zâde İzzet Molla (1786–1829), who lived in the midst of 16th and early 19th centuries respectively. First I will outline some striking similarities in their *meşnevîs* (composed poetry in rhymed couplets), entitled *Ebkâr-ı efkâr* (Unheard Thoughts) and *Mihnet-keşân* (Sufferers). Secondly, I will discuss some unchanging characteristics of the Ottoman *meşnevî* tradition, including the way the poets who were also members of the 'ilmiyye (ruling class) at that period perceived the outer world, as well as some non-literary functions of the *meşnevîs*. By drawing attention to the realist elements at the forefront of these texts, I will highlight three important similarities in particular: (1) Edirne and constructions in Edirne, (2) utterances about the Bektashi Order, and (3) descriptions of disliked people.

Two Poets

The first of these two poets is Mâşî-zâde Fikrî Çelebi¹ who was one of the poets of Süleymân the Magnificent (r. 1520–1566) and who passed away during the reign of Selîm II (r. 1566–1574). Fikrî was the son of a famous *mudarris* (professor) and like his father, he chose the path of 'ilmiyye. He was from Istanbul, and he served as *kâzî* (judge) in various cities in Rumelia throughout his whole life. Probably thanks to the influence of his family, he became a protégé of Koca Nisâncı Muştâfâ Çelebi (d. 1567), who was an important statesman at that period and who made friends with the famous poets, critics, and intellectuals of the time,

¹ About Fikrî see Ali Emre Özyıldırım, *Fikrî Çelebi ve Ebkar-ı Efkar*'ı. 16. On Altıncı Yüzyıldan Sıradışı Bir Aşk Hikâyesi. (Istanbul: Dergâh Yayınları, 2017). This book includes text and facsimile of *Ebkâr-ı Efkar* and the couplets in this article are taken from this book.

An Tridescent Devise: Premodern Ottoman Poetry, edit. Christiane Czysgan, Stephen Conermann, Bonn: Bonn Uni. Press, 2018. s. 131-146.

İSAM DA-272167

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

03 Mart 2019

03 KASIM 2003

İzzet Molla Keçecizade

1811.216
K.E.D

Keçecizade Mehmed İzzet Molla

(Divân-ı İzzet)

ديوان عزت / محررى كيجه جى زاده محمد
عزت (ملا) - قاهره : (د.ن . 0) 1700 هـ

1 vol. (various pagings); 27 cm.
Text in Ottoman Turkish

1. Literature. Turkish - Poetry I. Author
(Arabic) II. Title III. Title (Arabic)

9325

Özyıldırım, Ali Emre. "Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Mihnet-keşân'ı ve Tahlili." Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 2002. XII+482s. (Danışmanı: Prof. Dr. İsmail Ünver)

SONRA GELEN DOKÜMAN

Tezisi İlgaz

KEÇECİ-ZÂDE İZZET

(K)

Keçecizade İzzet Molla
ve
Mihnet-Keşân

16 ULAK 1993

16 ULAK 1993

Türk. Enst. T. 309

444
Keçecizade İzzet Molla ve şiiri. BÜLBÜL, İbrahim. Bil. Uz.
Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,
1988. 222s.
Danışman: Y.Doç.Dr.Alemdar Yalçın.

AVIS 1903

25606 FEVZİYE ABDULLAH. Keçecizade
İzzet Molla. Mül. Köprülü, 1953. pp. 131-
151

Keçeci zâde İzzet Molla

Fatih Nisli

KEÇECİ-ZÂDE

İzzet Molla Keçecizade

Keçecizade İzzet Molla

31 AGUSTOS 2004

1.1.18 Özyıldırım, Ali Emre. "Keçeci-zade İzzet Molla'nın Mihnet-Keşân'ı ve tahlili." Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 2002. XII, 482y. (Danışmanı: Prof. Dr. İsmail Ünver)

10 HAZİRAN 1993
Türk. Enst. - T. 177

İzzet Molla Keçecizade
05 HAZİRAN 1996

2.60- Mihnet-Keşân, Keçecizade İzzet Molla, İstanbul 1269. 235 s.

"Keçecizade İzzet Molla ve Şiiri." İbrahim Bülbül. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, 1988.

19 NISAN 1993

"Özcan, Dr. Abdülkadir
"Keçeci-zâde İzzet Molla ve D. Mahmud'a
bir kasidesi" Türk Dünyası Araştırmaları,
İstanbul.

1982 sayı 21 ss. 177-186

ÖZCAN,

Abdülkadir (Yrd. Doç. Dr.), "Keçecizade İzzet Molla ve II. Mahmud'a Bir Kasidesi",
Türk Dünyası Araştırmaları, 21, (1982), 177 - 186.

12 Haziran 1993

-İzzet Molla Keçecizade

1.5.110- İzzet Molla ve Gülşen-i Aşk,
Transkripsiyonu ve Edebi Tahlili, Sabahat Aral, İÜ. EF. TDEB., (BT. 434), İstanbul 1953-54, 29+44+15 s.

Bitirme (Mezuniyet) tezi.

05 HAZİRAN 1996

13 TEMMUZ 1991

- İzzet Molla, Keleşizade

'IZZET MOLLA. Gazel [PTF II, 452;] metrical translation by E. J. W. Gibb. Turkish literature, pp. 154-155.

433. TURAL, Sadık Kemâl Mihnet-i Keşan'ın yenileşme tarihimizdeki yeri. In: *TK* 14.163.1976.430-445. [İzzet Mollas Gedicht Miḥnet-i Keşān und sein Platz in der Geschichte der türkischen Modernisierung.]

İzzet Molla, Keleşizade

13 TEMMUZ 1991

236 - İzzet Molla,
Keleşizade

'IZZET MOLLA. Eine Kaşide von 'İzzet Molla [Gibb IV, 304; text and translation by] G. Rosen. ZDMG 11 (1857), pp. 312-316.

KAZLIÇEŞME TEKKESİ

514

duğu söylenir (bak. Perişan Baba Tekkesi). Etrafı demir parmaklıklarla çevrili ve yazısız yuvarlak bir dikilitaş ile simgelenmiş bu yapı için yeterli bilgiler olmamakla beraber bir kişi mevsimi canı yeşil erik isteyen hamile bir kadının, "bana erik bulun" diye tutturduğu; Bektaşî babasının kadına, yemyeşil yapraklı ve pıtrak gibi erik dolu bir dal uzattığı, kadının yeşil eriği yer yemez kolaylıkla doğum yaptığı; o yüzden de bu yatora Erikli Baba dendiği söylenir.

Tarihi yapıların çoğunun Demirhane Caddesi ve çevresinde yer alması, bu yolun semtin merkezini meydana getirdiğini ortaya koyar. Çeşme bu ana yolun ortasındadır ve ilk yerleşme dokusunda burada çeşitli tali yolların birleştiği küçük bir meydan olduğu, deri fabrikalarının bu meydana ve Demirhane Caddesi'nin denize doğru güney tarafıyla Yedikule surlarının doğu tarafında bulunduğu anlaşılır. 20. yy'ın başlarına kadar, çeşmenin batısında ve kuzeybatısında Bakırköy'e doğru konut bölgesinin yer aldığı, son 50 yıl içinde konutların giderek deмбаğhaneye dönüştüğü, eskiden aynı zamanda bir yerleşme ve konut bölgesi de olan semtin yoğun çevre kirlenmesi ve kokunun da etkisiyle giderek tümüyle deмбаğhane vb işyerleri haline geldiği bilinir.

Kazlıçeşme Meydanı'ndan Kasaplar Mescidi'ne giden Camii Şerif Sokağı üzerinde, 40-50 yıl önceleri balıkçı Rumların evleri ve meyhaneleri vardı. Bu meyhanelerden biri tarihselliği nedeniyle korunmuştur ve halen ayakta bulunmaktadır. Bu meyhane ile Ayia Paraskevi Ayazması arasında kalan bölgede bulunan taştan yapılmış eski Rum evleri, bu alanda Rumların yerleştiğini göstermektedir.

50 yıl önceleri Kazlıçeşme sahillerinde barbunya, kefal, istakoz ve çeşitli tür balıklar avlanır ve satılırdı. Balıkçıların büyük çoğunluğu Rumdu. Daha sonra, deniz kirlenmesi yüzünden balıklar çekilince bu Rum balıkçıların bazıları tabakhanelerde çalışmaya başladılar. Bakırköy yönünde sahile nazır yamaçlarda bulunan Türk evleri ve köşklarinin çoğu, deri işyerleri kaldırılırken yakılmıştır.

Kazlıçeşme bölgesindeki deri işyerlerinin, özellikle atıklarını Marmara Denizi'ne arıtmasız akıtması ve çevredeki çok yoğun kirlenme yüzünden, deri işletmelerinin buradan kaldırılması 1950'li yıllardan sonra sık sık gündeme gelmiş; Kazlıçeşme düzenlemesi ise ancak 1990'dan sonra başlamış 1993'te buradaki dericiler tümüyle kaldırılarak Tuzla'da kurulan organize bölgeye taşınmışlardır. Bu düzenleme oldukça tartışmalı ve olaylı geçmiş, 350'ye yakın işyeri buradan kaldırılmıştır. Daha önce işyerlerinin tuttuğu konut bölgesi ve sokak dokusu düzenleme sırasında bütünüyle yok olmuş; tarihi değer taşıyan binaların bir bölümü koruma ve onarımına alınabilmiştir.

HASAN YELMEN

KAZLIÇEŞME TEKKESİ

bak. PERİŞAN BABA TEKKESİ

KEÇECİZADELER

17. yy'ın ikinci yarısında Konya'dan İstanbul'a göçen, sonraki kuşakları arasında bilim, edebiyat, siyaset adamlarının yer aldığı aile.

Tanzimat dönemi devlet adamlarından Fuad Paşa, ailenin en tanınmış bireyidir. Keçecizadeler, İstanbul'a özgü ince yaşamın, şiirli, nükteli anlatım geleneğinin temsilcilerinden sayılmıştır. Konya'da Topraksokak Camii imamı Keçeci Süleyman Efendi ailenin atasıdır. Oğlu Keçecizade Mustafa Efendi (18. yy'ın ilk yarısı) İstanbul'a gelerek medrese öğrenimi gördü. Dönemin bilim ve din adamları arasında ünlendi. Avratpazarı'ndaki konağında özel dersler verdi. Kudüs ve Bursa kadılığı yaptı. Şeyhülislam Pirizade Sahib Efendi'nin girişimiyle Davutpaşa Camii imamının kızıyla evlendi. İstanbul'daki Keçecizadeler bu evliliğindedir.

Mustafa Efendi'nin oğlu Mehmed Salih Efendi (1737-1800) medrese eğitimi aldı. Müderrislik, Selanik, Ordu-yı Hümayun kadılıkları görevlerinde bulundu. İki kez, Konya'ya ve Gelibolu'ya sürüldü. Anadolu (1797) ve Rumeli (1799) kazaskerliği yaptı. Avratpazarı'ndaki Mustafa Bey Mescidi haziresinde gömülmüştür. Kazasker Mehmed Salih Efendi'nin dört kızı, İstanbul'un önde gelen ailelerine gelin oldular. Ailenin damatları, İstanbul payeli Mehmed Esad Efendi, Nafiz Paşa, Kapan Naibi Abdüllatif Efendi ile Kazasker Moralızade Hâmid Efendi'dir. Mehmed Salih Efendi'nin büyük oğlu Abdurrahman Nebil Efendi (ö. 1799), ikinci oğlu Müderris Mehmed Arif Efendi (ö. 1811), küçük oğlu ise şair, Kadı İzzet Molla'dır(→). Keçecizadelerin ilk ünlü bireyi olan İzzet Molla'nın babası gibi iki kez İstanbul'dan sürülmesi, Sivas'a gönderilirken "dilini tutması"nın resmen bildirilmesi ve Sivas'taki kuşku ölümü, yaşadığı dönemin, aydınlar için ne denli ağır koşulları olduğu konusunda bir fikir verir.

İstanbul'un aydın ve yüksek zümre çevrelerinde, Keçecizadelerin nüktedanlıkla belirginleşen saygın bir yer edinmesi İzzet Molla ile başladı. Onun hikmetlerle işlenmiş dizeleri İstanbul halkı arasında birer vecize olarak unutulmamıştır. "Meseldir gülşen-i âlemde bir gülle bahar olmaz", "Tâlihi yâr olanın yâr sarar vâresini", "Süleyman dahi olsan rûzgâra itimad etme", "Âkil oldur ki ide düşmenini rıfk ile dost" bunlardandır. Keşan'a sürgün edilişi, Divan Edebiyatı'nın son güzel eserlerinden biri olan *Mihnet-Keşan*'in yazımına vesile olmuştur. İzzet Molla bu eserde İstanbul'dan Keşan'a gidişini anlatırken Küçükçekmece'nin camilerini, imaretini, beyaz ekmeğini, köprüsünün tahta korkuluklarını, buradan mürur tezkiresi ile nasıl geçildiğini, dünyanın malı, parası verilse de bölükbaşının kimseyi tezkiresiz bir taraftan öbür tarafa bırakmadığını, Haramidere'nin adı gibi bir eşkıya yatağı olduğunu, bir koçaşın (arabacı) yanlarına gelip korkmalarını söylediğini, Türkmenli Köyü'nde konuk olduğu evin yoksulluğu karşısında İstanbul'daki kendi konağını bir saray gibi

Sadrazam Keçecizade Fuad Paşa
Cengiz Kabrhan arşivi

hatırlayışını kısa dizelerle hikâye etmiştir. İzzet Molla, babası Mehmed Salih Efendi'nin yaşamını ise *Devhatü'l-Mehamid fi Tercemeti'l-Vâlid* adlı risalesinde anlatmıştır. Kısa ömrünü, sürgünler dışında Avratpazarı'ndaki aile konağında, 1818'de satın aldığı Beylerbeyi'ndeki yeni evinde, eşleri Dilçü ve Hibetullah hanımlarla geçiren İzzet Molla'nın çocuklarından Sedad ve Murad küçük yaşta ölmüşlerdir. Öbür oğlu Reşad Efendi'nin (1818-1847)-oğlu şair ve yazar Macid Bey (1840-1910) uzun yıllar Şûra-yı Devlet mülkiye dairesi azalığı yapmıştır.

Keçecizade Mehmed Fuad Paşa da (1815-1869) İzzet Molla'nın oğludur. Fuad Paşa, Tanzimat döneminin Mustafa Reşid Paşa ve Ali Paşa'dan sonra üçüncü büyük simasıdır. Fuad Paşa, dönemin ilginç bir eğitim-öğretim geleneği olan cami derslerine(→) devam etti. Mekteb-i Tibbiye'nin ilk öğrencilerinden oldu. Diplomalı hekim çıktı. Mesleği gereği Latince ve Fransızca öğrendi. Avrupa dillerini bildiğini gizlemeyen ilk İstanbulludur. Tophane'de ve Trablus'ta kısa süreli görevlerden sonra hekimliği bırakıp 1837'de Bâbâli Tercüme Odası'na girdi. 1851'de hariciye nazırı oluncaya kadar Londra, Madrid, Bükreş, Petersburg elçilikleri, Divan-ı Hümayun tercümanlığı, sadaret müsteşarlığı görevlerinde bulundu. 1835'te askeri kumandan olarak Yan-ya'da çetelere karşı başarılı savaşlar verdi. 1856'da Paris Kongresi'nde Osmanlı temsilcisiydi. Orada Türk diplomasisinin ve İstanbul inceliğinin, nüktedanlığının en başarılı örneklerini verdi. Şam'daki ayaklanmayı basturmak için gittiği Suriye'den dönüşünden sonra 1861'de ilk defa sadrazamlığa getirildi. 14 ay süren ilk sadrazamlığından istifa etti. 1863'te serasker ve yaver-i ekrem oldu. Abdülaziz'in (hd 1861-1876) Mısır gezisine katıldı. İkinci sadrazamlığı 1866'dadır. 1867'de hariciye nazırı olarak Abdülaziz'le Avrupa seyahatine çıktı. Dönüşünde hastalandı. Önce Yakacık'ta din-

beginning of the 10th/16th century at the latest, *din* titles were no longer considered as *alkāb* in the true sense, being reduced to mere proper names. In the Ottoman empire, there developed a predilection for double names composed of a *lakāb* with *din* and a proper name, as F. Babinger has noted. Quite apart from absurd combinations which go as far as ‘Umar al-Din (see J. H. Kramers), in more recent times a downward trend in the choice of names with *din* may be observed; in the biographical dictionary *Türk Meşhurları*, ‘Izzeddin appears only rarely. In Egypt names originally ending in *din* are habitually shortened to the *muḍāfa*, Kamāl, Djamāl, etc. The Turkish name Izzet may perhaps have arisen in the same way (but cf. Hikmet, Fikret etc.; see also ISM).

Bibliography: Ibn al-Fūwaṭī and al-Ḳal-kashandī (referred to in the article); G. Flügel, *Husam ed-Din*, in Ersch and Gruber, *Allgemeine Encyclopaedie der Wissenschaften und Künste*, Section II, Part 12, s.v.; F. Babinger, *Schejch Bedr ed-Din, der Sohn des Richters von Simāw*, in *Isl.*, xi (1921), 20, n. 3.; J. H. Kramers, *Les noms musulmans composés avec Din*, in *AO*, v (1926/27), 53-67; Hasan al-Bāshā, *al-Alkāb al-Islāmiyya fi ‘l-tārīkh wa ‘l-wathā‘iq wa ‘l-āthār*, Cairo 1957; A. Dietrich, *Die mit ad-din zusammengesetzten Personennamen*, in *ZDMG*, cx (1961), 43-54 (with valuable supplements to the lists drawn up by Flügel and Kramers); H. Busse, *Chalif und Grosskönig*, Beirut 1969 (*Beiruter Texte und Studien*, Vol. 6), (with chronological lists of the *dawla* and *din* titles until about 446/1055, pp. 167-73). (H. Busse)

‘IZZ AL-DĪN KAYKĀWŪS II [see KAYKĀWŪS].

ARAB ‘IZZET [see Supplement].

‘IZZET MÖLLA, KEÇEDĪ-ZĀDE (1200/1785-1245/1829) Turkish poet, born in Istanbul, the son of the *kādi*‘*asker* Mehmed Şāliḥ. His family originated from Konya and took their surname from Süleymān Efendi, the *imām* of the Toprak Sokak mosque who made his living as a felt-maker (*keçedĪ*). His son Muşṭafā (d. 1181/1767) went to Istanbul for his education and became a *kādi* and trained his son Mehmed Şāliḥ (the poet's father) for the same profession. ‘Izzet was only fourteen when Şāliḥ Efendi died and his two brothers-in-law, the *kādi*‘*asker* Hāmīd and the poet Es‘ad, took care of his upbringing, and trained him for the ‘*ulemā* profession. But under the influence of the latter's too free and easy life, ‘Izzet soon took to drink, squandering what little he had been left by his father, and his enemies got his name struck off the register of the profession. This ignominy, coupled with being in straitened circumstances, brought him to the verge of despair and he decided to commit suicide. The strange circumstances in which this act was being carried out and how he was dissuaded from it and was eventually introduced to Hālet Efendi [q.v.], the powerful confidant of Mahmūd II, are told in detail in a biographical article by Reşhād Fu‘ād, a great-grandson of his and with some variants by Ibnülemin Mahmud Kemal (Inal) (see bibliography).

Hālet Efendi presented him with a house, secured his livelihood and introduced him to the sultan (for a discussion of this relationship see: A. H. Tanpınar, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*², Istanbul 1956, page-56, n. 1). Again thanks to Hālet, he was appointed *kādi* of Galata in 1236/1820. When Hālet fell into disgrace and was banished to Konya and later executed there (1238/1822), ‘Izzet, his favourite confidant, was the only one of his entourage who

escaped the purge. But he did not resist the temptation of praising his benefactor and denouncing his enemies in private conversation. An indecent couplet, (reproduced in Djewdet, *Tārīkh*, xii, 67), composed to this effect, seems to have been the last straw. He soon found himself banished to Keshan near Tekirdağ (Rodosto) in Thrace, where he stayed about a year (1238-9/1823-4) and where he wrote his masterpiece, *Mihnet-Keshān*. It was the new grand-vizier Ghālib Pasha, who, although a former arch-enemy of Hālet, mediated to obtain his pardon from the sultan when ‘Izzet sent to him a *kaşida* in submission. ‘Izzet had no difficulty in regaining the favours of Mahmūd II. He was successively appointed *kādi* of Mecca (124/1825) then of Istanbul (1242/1826) and Inspector of the Haramayn (Mecca and Medina). But his prosperity did not last long. In a War Council, which met in the spring of 1243/1828 in the office of the Shaykh al-Islām, to decide whether or not to declare war on Russia, which had invaded Turkey, following the destruction of the Turkish fleet at Navarino a few months earlier, ‘Izzet joined, half-heartedly and reluctantly, the majority which favoured war. But immediately afterwards, he composed, together with ‘Ömer Rāsim Efendi, the treasurer of the *Defterdār*, a memorial (*lāyiha*) which he submitted to the sultan through the Silāhdār Agha. In it ‘Izzet expressed in detail what he did not dare to say publicly: he enumerated the reasons why it was not advisable to wage war. Mahmūd II, who was highly angered, had his memorial rejected by a countermemorial (*reddiyye*) and ordered that ‘Izzet be banished to Cyprus and Rāsim to Rhodes; ‘Izzet's place of exile was later changed to Sivas. Nine months later, upon the disastrous outcome of the Russian campaign of 1243/1828, ‘Izzet, who proved to be right, was pardoned, but the ailing poet died a few hours before the sultan's *fermān* reached Sivas. It was attached to his breast at the burial (Şafar 1245/August 1829). He was forty-four years old. In 1916 his remains were brought to Istanbul and buried in the family tomb.

‘Izzet Molla married Hibet Allāh Khanım, the daughter of Ismā‘il Makki Beg (and not of Kara Muşṭafā Pasha as asserted by Fevziye Abdullah in *IA* s.v.), a descendant of Kara Muşṭafā Pasha (executed in 1095/1683). The eldest of his four sons was the famous 19th-century statesman Fu‘ād Pasha [q.v.].

‘Izzet Molla is the last great representative of *Diwān* poetry. During the closing stages of the old school, when many of his contemporaries repeated themselves with interminable *clichés* and hackneyed similes, he showed comparative originality thanks to his strong sense of humour, his penchant for satire and *repartee*, allied with his unusual power of observation. Unlike many traditional poets, he did not shut himself in a world of allegory, but reflected, in most of his works, the real world around him.

Except for the short biography of his father, where he gives an example of the lofty ornate style (*inshā‘*), his prose, particularly his memorial on reforms (*lāyiha*), is simple, fluent and to the point. ‘Izzet Molla is the author of the following works: (1) *Diwān I*, compiled in 1241/1825 under the title of *Bahār-i Efkar*, contains most of his verse outside his *mathnawīs* (Bülāk 1255). His many chronograms have unusual documentary value; (2) *Diwān II*, compiled under the title of *Khazān-i Āthār*, contains his few later poems (Istanbul 1257); (3) *Gülshen-i ‘Ashk*, completed in 1227, a short allegorical *mathnawī* on mystic love, on the lines of Ghālib Dede's *Husu u ‘Ashk* and, like it, inspired by Djalāl al-Dīn

halkının hayatında görülen sosyal değişimleri yansıtmaktadır. Yirmili otuzlu yıllarda o köyde sosyal ilişkiler kurma “yeni insan tipi” gibi konularda, teşvikî mahiyette *İl Üskändä, Köräş, Akbaş Vakıygası, Udarnik Moxtar, Ciñü Bâyräme, Familiyasez Timerçe* gibi bir çok piyes yazdı. *Maktauli zaman* (1935) komedisinde yazar yeni içtimai şartlarda yaşamaya başlayan köy insanlarının oldukça ilginç, gerçekçi tiplerini yaratmaya çalıştı. Aynı yıllarda dramaturg (yazar) iç savaş dönemindeki olaylarının fonunda köy halkının sulh hayatına olan özlemi, geleceğe yönelik umutlarını optimist ruhta tasvir eden *Bişbüläk* dramasını yazdı. Salix Säydäşev’in yaptığı beste ile zenginleştirilen bu piyes de Tatar Devlet Akademisinin sahnesinde yıllarca (ilk oynanışı: 1938) büyük başarıyla oynandı ve edebî tenkitten Sovyet dönemi Tatar tiyatrosunun ve sanatının bir başarısı olarak kabul edildi. *Bişbüläk*’ten sonra T. Gıyzzät, gerçekçi bir üslupla *Taşkınnar* oyununu yazdı. Bu üç eseri *Şomlı Könnär* (1941), *Daulı Könnär* (1942), *Danlı Könnär* (1951) izledi. Savaş döneminde kaleme aldığı sahne eserlerinden “*Taymasovlar*” (1941), “*Töngə signal*” (1941), “*İzge amänät*” (1945), “*Çın mähäbbät*” (1946) gibi piyeslerinde edip faşizme karşı mücadeleye çıkan halk temsilcilerinin savaş cephesinde ve cephe gerisindeki fedakarlığını, kahramanlıklarını dile getirdi, bu fedakarlık ve kahramanlığın ahlâkî temellerini açmaya çalıştı. Axlak meseleleri savaştan sonra yazdığı “*Alsu tañ*” (1950), “*Berdänber bala*” (1953), “*Ürnäk adınnar*” (1954) gibi piyeslerinin de ideolojik muhtevasını teşkil etmektedir. Tacı Gıyzzät, Tatar muzik sanatındaki ilk müzikal komedi olan “Başmagım” libresinin yazarıdır (bestesi Cäüdät Fäyziye aittir). Bu eser sadece Kazan tiyatrolarında da 500 defadan fazla oynandı, aynı zamanda Ekaterinburg, Kiev, Xarkov, Ulan-Ude, Taşkent, Semerkant gibi şehirlerde de seyirciler tarafından beğeniyle izlendi. T.Gıyzzät ömrü boyunca 37 sahne eseri kaleme aldı, Rusça’dan onlarca piyes tercüme etti, Tatar tiyatrosu tarihinde ise bazı

sahne çalışmalarına yönelik tenkit makaleler, hatıralar yazdı. Tacı Gıyzzät altmış yaşındayken 7. Mart 1955 tarihinde Kazanda vefat etti. **Eserleri:** *Talir Täñkä* (1922), *Kahärle Möher* (1923), *Naemşçik, İl Üskändä, Köräş, Akbaş Vakıygası, Udarnik Moxtar, Ciñü Bâyräme, Familiyasez Timerçe, Maktauli zaman, Bişbüläk, Taşkınnar, Şomlı Könnär* (1941), *Daulı Könnär* (1942), *Danlı Könnär* (1951), *Taymasovlar* (1941), *Töngə signal* (1941), *İzge amänät* (1945), *Çın mähäbbät* (1946), *Alsu tañ* (1950), *Berdänber bala* (1953), *Ürnäk adınnar* (1954), *Başmagım, Ésérlér* (4 C., Kazan 1975-1978; 1-3.C. Piesalar, 4.C. Taşkınnar).

Kay.: T. Gıyzzät, “Min niçek artist ve dramaturg buldım”, *Saylanma Ésérlér*, Kazan 1956, 3/19-38; *Tatar Edebiyatı Tarihi*, Kazan 1989, 5/416-432; B. Gıyzzät, *Dramaturg Tacı Gıyzzät (monografi)*, Kazan 1957, C.III; K. Gıyzzätov, “Zarlı “zar zaman” (istäleklär)”, *Argamak*, 1995, s. 70-103; a.g.y., “Başmagım” librettosunu yazılı tarihinnan, *Miras*, 1996, nu.1-2, s.108-120.
••R. DAUTOV

İZZET Günkaya, (takma ad), bk. YESARİ, Afif

İZZET İzinde (takma ad), bk. NESİN, Aziz

İZZET Molla (1785-28.8.1829): Divan şairi. İstanbul’un Samatya semtinde Canbaziye mahallesinde doğdu. Asıl adı Mehmed İzzet’tir. Konya’da Toprak Sokak Camii imamı keçeci Süleyman Efendinin torunu ve Keçecizâde Kazasker Salih Efendinin oğludur. Bu yüzden Keçecizâde İzzet Molla sanıyla tanındı. Tanzimat’ın ünlü devlet adamlarından Fuad Paşanın babasıdır. Onüç on dört yaşında babasını kaybetti (1799). Babasından, Avratpazarı’ndaki viran evden başka miras kalmadı. Şair ve âlim eniştereli Meş’alecizâde Es’ad ile Kazasker Moralızâde Hamid efendilerin himayelerinde yetişti. Medrese öğrenimi gördü. Bir süre müderrislik yaptı. Şeyhülislâm Salihzâde Ahmed Efendinin aracılığı ile Bursa kadılığına atandı (1809). Kara Mustafa Paşanın kızı Hibetullah Hanımla evlendi. Hâlet Efendiye yakınlığı dolayısıyla 1820’de Galata kadılığına getirildi. Hâlet Efendinin

رقم 767 ورقة 297 ، 1250 هـ؛ طبع في يولاق 1255
طبع حجر؛

2 - شرح أَلغاز راعب باشا - في الأدب (ت)

جامعة إستانبول رقم 3566 ورقة 9؛

3 - كلشن عشق - في الأدب (ت)

دار المثنوي رقم 230؛ حالت أفندي رقم 718؛ بروسه عبد الله

صبري رقم 3/5170 ورقة 9؛ طبع في Istanbul 1265 ،

1293 طبع حجر؛

4 - كلييات وهي - في الأدب (ت)

ولي الدين أفندي رقم 2702 صفحة 396؛

5 - لائحة في إصلاح نظام الدولة (ت)

آكاه سري رقم 44؛ جامعة إستانبول رقم 2679 ، 9670؛

TTK 556 ورقة 64 ، أحمد ثالث يكيلر رقم 2408 ورقة

33 ؛ معلّم جودت 337 ورقة 69 ؛ أهدها إلى السلطان محمود

الثاني؛

6 - محنت كشان - في الهجويات (منظوم) (ت)

آكاه سري رقم 365 ؛ أسعد أفندي رقم 2898 ؛ متحف مولانا

رقم 4362 ورقة 119 ، 1246 هـ؛ رقم 4930 ورقة

118 ، 1246 هـ؛ علي نهاد ترلان 53 ورقة 119 ؛ طبع في

Istanbul 1269 ، 1279 ، 1287 طبع حجر؛

4899 - محمد عشقي الإستانبولي العثماني الطبيب المتوفى

1779/1193

من تصانيفه:

1 - تقويم لاله - في النبات (ت)

خزينه رقم 2365 ورقة 19؛

2 - معيار الأزهار في تربية الزهور - في الزراعة (ت)

عاطف أفندي رقم 2129؛

4900 - محمد عصمت بن إبراهيم الرومي العثماني الإستانبولي

الحنفي المدرس الصوفي النقشبندي المعروف بحاجي خليفة و أيضا

بحاجي جلبي المتوفى بإستانبول سنة 1747/1160

(أنظر: هدية العارفين 326/2 ؛ فهرس قيصري راشد أفندي

340/1 ؛ عثمانلي مؤلفري 363/1)

من تصانيفه:

1 - شرح القصيدة النونية = الفوائد النظرية في حلّ النونية

الخطرية - في الكلام

السلطان عبد العزيز خان بن السلطان محمود الثاني 1277 -

1293 هـ تقريبا

من تصانيفه:

1 - الدرّة الفاخرة في سباحة مصر القاهرة (منظوم)

إزمير ملي رقم 938 ورقة 7 بمدح فيه السلطان عبد العزيز خان

العثماني؛

...

4895 - محمد عبد اللطيف بن فيض الله بن الحاج حسين

العثماني الأيوبي المتوفى 1899/1317

من تصانيفه:

1 - ترجمة رسالة الغوثية لعبد القادر الكيلاني (ت)

عثمان أركين رقم 1/1440 ورقة 13 ، 1317 هـ؛ رقم

1496 ورقة 14 ، 1309 هـ؛ رقم 2/1062 ورقة 20-

36 ؛ رقم 1/1440 ورقة 13 ؛ رقم 1496 ورقة 14 ؛

بلديه يكي باغشلار 473 ورقة 30 ، 1282 هـ؛

...

4896 - محمد العراقي المالكي بدر الدين أبو الأشواق ، سبط

إبن أبي حمزة عاش في القرن 10 هـ

من تصانيفه:

1 - إنعام الله علي الأتام بفضل شأن العاشوراء بين الأيام

أحمد ثالث رقم 566 ورقة 21 ؛

...

4897 - محمد العراقي الكوماني الصوفي المتوفى بعد سنة

1505/911

من تصانيفه:

1 - شرح اللمعات للعراقي - في التصوف (ف)

أياصوفيا رقم 1915 ، 1916 ، 1917 ؛

...

4898 - محمد عزت بن محمد صالح الإستانبولي العثماني ،

الشاعر المتخلص بعزّت ملا ، المعروف بكجه جي زاده المتوفى

بسيواس سنة 1829/1245

(أنظر: ذيل كشف الظنون 518/1 ؛ هدية العارفين 363/2 ؛

محمد طاهر عثمانلي مؤلفري 320/2)

من تصانيفه:

1 - ديوان كجه جي زاده عزّت ملا (ت)

أسعد أفندي رقم 2671 ورقة 295 ، 1245 هـ؛ رقم

2934 ورقة 47 ؛ حاجي محمود رقم 5043 ورقة 197 ؛

حسرو باشا رقم 546 ورقة 296 ، 1246 هـ؛ رشيد أفندي

MAZARIN KUTUPHANESI
MÜHÜRÜ

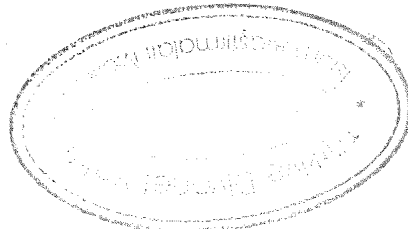
26 HAZ 2006

على رضا قره بلوط، معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات إستانبول
و آناتولي، الجزء الثالث، ص.
ISAM 141629 [y.y., t.y.]

Prof.-Do. Necmeddin Seferioğlu Armağanı,

Ankara - 2001, s. 207-222.

DN: 99875

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İZLET MOLLASI VE ZİYÂ PAŞA'NIN ŞİİRİNDE TEMATİK YAKINLIKLAR ÜZERİNE BAZI DİKKATLER

İZZET MOLLA VE ZİYÂ PAŞA'NIN ŞİİRİNDE TEMATİK YAKINLIKLAR ÜZERİNE BAZI DİKKATLER

Dr. İbrahim BÜLBÜL*

Cemiyetimizin karşı karşıya kaldığı medeniyet buhranından sonra yeni ve farklı bir veche ve yeni bir mecrada gelişme gösteren edebiyatımızın ilk döneminde yetişip eser veren, edebî verimleri yanında fikirleriyle de kendini gösteren sanatkarlarımızdan Abdulhamid Ziyâ Paşa'nın bu vasıfları itibarıyla edebiyat araştırmacıları ve edebiyat tarihçilerinin ilgisine mazhar olduğu; Paşa'nın gerek hayatı, gerekse eserinin çeşitli araştırmalara konu edildiği bilinmektedir. Ancak onun şiirini tahlil eden araştırmacılar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hususî bir yeri vardır. O, eserinin Ziyâ Paşa bahsinde, şâirin şiirinin kaynaklarını tespit etmeye çalışırken "Gerçekte Ziyâ Paşa'nın eklektizmi, hiçbir cevap almadan eski şiirin bütün büyük kapılarını çalar" diyerek Paşa'nın klâsik şiirin büyük temsilcilerinden Fuzulî, Nedim, Nefî, Nâbî, Nâilî, Rûhî, Şeyh Gâlib, İzzet Molla'nın tesiri altında kaldığı fikrini ileri sürer.¹ Ziyâ Paşa üzerine yapılacak mukayeseli bir araştırma şâirin seleflerinin ne kadar tesiri altında olduğunu gün ışığına çıkarır. Ancak böyle bir çalışma bir makalenin sınırlarını aşacağından bu yazıda yalnız Ziyâ Paşa'nın İzzet Molla ile benzerlikleri üzerinde durulacaktır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Ziyâ Paşa'nın tesiri altında kaldığı şâirler arasında İzzet Molla'ya daha fazla yer ayırır. O, eserinin İzzet Molla bahsinde, "Onun sanatının kendinden sonra gelenler ve bilhassa Ziyâ Paşa üzerindeki tesirini ileride göreceğiz" ve Ziyâ Paşa bahsinde, Terci-i Bendin Kaynakları başlığı altında, "Terci-i bend'in hemen her büyük teminin eskilerde mevcut olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. En yakın misal olmak üzere İzzet Molla'nın 'Terkib-i bend'i ile ufak bir karşılaştırma bu hususta bize yeter derecede fikir verir" demektedir.² İki şâirin şiirleri dikkatli bir şekilde incelendiği vakit, Tanpınar'ın ileri sürdüğü bu iddianın isabetli olduğu anlaşılır.

* Gazi Üniversitesi

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1976, s. 313.

² Tanpınar, *A. g. e.*, s. 92, 319.

KEÇECİZADE İZZET MOLLA'NIN OSMANLI ARŞİV BELGELERİNE GÖRE SÜRGÜN HAYATI

Yrd. Doç. Dr. Cevdet DADAŞ*

Giriş:

Ödül ve cezâ, insanoğlunun yaratılışı gereği, hayatında hiçbir zaman uzak kalamadığı iki temel özelliştir. Kendi iç dünyasından başlayarak, toplumun sosyal kültürel ve idarî yapısına kadar hayatının her alanında mukadder olan bu iki hali, yüksek perdeden yaşayanlar ise, genelde meşhur şahsiyetler olarak karşımıza çıkarlar.

Dünya tarihi, ömründe ödül almış, ceza görmüş, hatta zaman zaman her ikisini de bir arada yaşamış bu çeşit şahsiyetlerle doludur.

Osmanlı Tarihine de bu açıdan baktığımızda; devletin, kuruluşundan çöküş yıllarına kadar bütün dönemlerde, çeşitli görevlerde bulunmuş kişilerden bir çoğunun bu iki hali de yaşadıkları görülür. Bunlar arasında şair yönleriyle de ön plana çıkmış sadrazam, şeyhülislam, vezir, defterdar ve kadılık gibi yüksek mevkilerde bulunmuş kişiler bulunmaktadır.

Cülus törenleri, sefer zamanları, şehzadelerin ve hanım sultanların doğum ve düğünleri gibi müstesna günlerde yazdığı kasidelerle, padişahın çeşitli ihsanlarına nâil olan şairler, gün gelmiş çeşitli nedenlerden dolayı mevkiini koruyamaz olmuştur. İkbâl ve itibarlarını kaybetmiş; azledilmiş, nefy edilmiş; hatta aralarında idamlarına bile ferman çıkan şairler olmuştur. Ancak aynı şairler gün gelmiş yine kaleme aldıkları kasideleriyle durumlarını arz ederek affa uğramış, hatta iltifat görmüşlerdir.

Bu iki farklı durum, Osmanlı Devleti'nde çok sık yaşanmıştır. Osmanlı'nın ilim ve san'at erbabı için, aftan ve müsamahadan yana tavrı; Şark dünyasında sürekli dikkat çekmiş, özellikle XVI. Yüzyılda İstanbul bu noktada bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Dolayısıyla bu zümreleri, el üstünde tutma anlayışı, yaygın bir gelenek halini almıştır. Cezadan ziyade caizenin kurumsal açıdan daha öncelikli olarak yer alması geleneği ise devletin arşiv belgelerine atıyye, mevki (mansıp, rütbe ve nişan) ve affa nail olma gibi üç ana uygulama şeklinde yansımıştır.¹

Aynı belgeler, şairlerin daha genel ifadeyle, devlet kademelerinde görev yapmış kişilerin biyografileri hakkında farklı bilgiler verir. Bu bilgiler, kütüphane kaynaklarını teyid edici olmakla birlikte devletin idarî ve ekonomik yapısına, sosyal ve kültürel işleyişine de ışık tutar. Yine belgelerde, görev yapan kişilerin başarı veya başarısızlıkları, başka bir yere gönderiliş nedenleri, varsa görevi sırasındaki sui istimleri gibi iç bilgi

* OMÜ. Sinop Eğitim Fakültesi

¹ Cevdet DADAŞ, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerinde Şairlere Verilen Caize ve İhsanlar", Türkler, C.11, s. 751, Yeni Türkiye Yayınları, 2002

Yayına Hazırlayan: Levent Doğan, 1. Edirne

Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri

[23-25 Ekim 2003 Edirne], Edirne, s. 563-571.

*Basım tarihi yok

03 ŞUBAT 2008

ISAM 139868

MADDE SONRASI
SONRASI

h) Gereksiz strese katkıda bulunabilecek iş koşullarına ve örgüt içindeki stres düzeyine karşı dikkatli olmak,

1) Stres içindeki işgörenler için stres yönetimi hizmetlerini desteklemek,

i) Bütün çalışanlar için, özellikle işle ilgili stres ve sıkıntılara ilişkin daha fazla bilgi edinme fırsatını sağlamak,

Gerek bireysel, gerekse örgütsel düzeyde yapılacak çeşitli düzenlemeler, örgütsel stres kaynaklarının azaltılmasına yardımcı olacaktır. Böylece doyumlu ve verimli bir örgütsel ortam yaratılarak, hem örgütlerin üretim sürecinin aksamadan işlemesi, hem de işgörenlerin ruh ve beden sağlıklarının korunması sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Eren, Erol. Yönetim ve Organizasyon. İ.Ü. İşletme Fakültesi, Yayın No:401, İstanbul, 1993.

Ertekin, Yücel. Stres ve Yönetim. TODAİE Yayınları No: 253, Ankara, 1993.

Geçtan, Engin. Normal Dışı Davranışlar. Maya Yayınları, Bilim Dizisi :3, Ankara, 1984

Gödelek, Ertuğrul. "Üç Farklı İşkolunun Psiko-Sosyal Stres Faktörleri Yönünden Karşılaştırılması" A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1988.

Norfolk, Donald. İş Hayatında Stres Kaynakları (Çev : Leyla Serdaroglu) Forum Yayınları No: 3, İstanbul, 1989.

Pehlivan, İnyet. Yönetimde Stres Kaynakları. Pegem Yayınları No: 16 Ankara, 1998.

Saygılı, Sefa. Strese Son Tür Dav A.Ş. İstanbul, 1996.

Schafer, Walter. Stress Management For Productivity. USA, John Wiley and Sons Inc, 1987.

Şahin, Nesrin H. Stresle Başa Çıkma. Sistem Yayıncılık No : 046, İstanbul, 1995

Yeniçeri, Özcan. "Zaman Yönetimi" Ticaret ve Turizm Dergisi, Niğde, 1993.

Abstract

İzzet Molla and Keşan

This paper aims at providing information on various aspects of Keşan in 19th century. This study gives a comprehensive description of social, demographic, residential and cultural characteristics of Keşan 19th century. All od information used in this paper was collected from "Mihnet-Keşan" which was written by İzzet Molla, who is one the famous Ottoman intellectual in 19th century.

Key words: Keşan, İzzet Molla, Mihnet-Keşan, socio-cultural characteristics of Keşan.

I. GİRİŞ

Her kentin geçmiş tarihi irdelenirken, söz konusu kentle özdeşleşen şahsiyetleri bulmak mümkündür. 19. yüzyıl Keşan'ıyla özdeşleşen kişilerden biri de Keçecizade İzzet Molla'dır¹.

* Bu çalışma, Trakya Üniversitesi ile Keşan Kaymakamlığının ortak girişimiyle 15-16 Mayıs 2003 tarihinde Keşan'da düzenlenen "Keşan Sempozyumu"na bildiri olarak sunulmuştur.

** Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

¹ 1785'de İstanbul'da doğan İzzet Molla, çocuk sayılacak yaşta iken, Anadolu Kazaskerliği tevehhülüne henüz almış olan babası Salih efendiye, 1798 yılında kaybetti. Babasından, iyi bir eğitim alt yapısı dışında herhangi bir maddi miras kalmadığı için, İzzet Molla, babasının ölümünden sonra, enişterisi Meşalecizade Esad ve Kazasker Moralzade Hamid efendi'nin denetim ve himayesinde büyüdü.

İzzet Molla, daha henüz çocuk denilebilecek bir dönemde, 12 yaşını yeni doldurduğu 1797 yılında müderrislik belgesi aldı. Kıvrak zekası, nüktedanlığı ve girişkenliği bir yana, şairliği ve heterodoks İslam düşünce geleneğinden yetişmiş olması nedeniyle, benzer dünya görüşünü paylaştığı kişiler aracılığı ile Osmanlı bürokrasisinin ileri gelenleri ile kısa sürede tanışıp kaynaşma olanağı bulmuştur.

Bürokrasinin zirve noktasından biri sayılabilecek olan padişah danışmanlığı görevinde bulunan Halet efendi ve devrin Şeyhülislamı Şahihzade Ahmet Esad'la tanışması sonucu, kamu görevine ilk adımı atarak, 1809 yılında Bursa müfettişliği görevine başlamıştır. Bursa'da bulunduğu dönemde, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın torunlarından İsmail Hakkı Beyin kızı Hibetullah hanımla evlenmiş; Fuad, Reşad, Murad ve Sedat isimlerinde dört çocukları olmuştur.

1820'de Galata Kadılığı görevine getirilmiş, ancak 1822'de yakın hamisi olan Halet efendinin sürgüne gönderilmesi ve ardından idam edilmesi sonucu; İzzet Molla da, Hububat Nazırlığı'nda çalışırken görevini kötüye kullandığı ve şahsi çıkar sağladığı iddia edilerek, Şubat 1823-Şubat 1824 tarihleri arasında, 1 yıl süreyle Keşan'da zorunlu ikamete tabi tutulmuştur.

Keşan'daki zorunlu ikametinin sona ermesiyle birlikte İstanbul'a dönen İzzet Molla, 1825'de Mekke; 1826'da İstanbul payesi olarak Haremeyn müfettişi olmuş; 1827'de ise "tevzi defterleri" müfettişliği görevine getirilmiştir.

Bu sırada, Osmanlı-Rus savaşının doğuracağı olumsuz sonuçları ele alan bir bildiri hazırlayıp kamuoyuna duyurmaya başlayınca, bu girişimin halk kesimleri ve cepheye bulunan askeri birlikler üzerindeki negatif etkilerini ortadan kaldırmak üzere, İzzet Molla Sivas'a sürgün edilmiş ve bir süre sonra da, 1829'da orada vefat etmiştir. Geniş bilgi için bakınız; Keçecizade Reşad Fuad, "Devhattü'l-mehâmid fi Tercemeti'l-Vâlid", Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası (TOEM), No: Sene:7, 37 (1 Nisan 1332), s. 1-22; TOEM, Sene:7, No:41, s. 285-297; Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, C. I, (İstanbul 1930), Orhaniye Matbaası, s. 723-746; Fevziye Abdullah, "Keçecizade İzzet Molla", Fuad Köprülü Armağanı, (İstanbul 1953), s. 131-150; Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. 4, (1994), s. 314, 514-516; Dictionary of Oriental Literatures, ed. Jiri Becka, C. III, London, s. 90; İhsan Sungu, "Mahmut II'nin İzzet Molla ve Asakir-i Mansure Hakkında Bir Hattı", Tarih Vesikaları, C: I; Sayı: 3, (1941, Birinci teşrin), s. 162-183; Lütfi Doğan, "Keçecizade İzzet Molla'nın İslah-ı Nizâm-ı Devlete Dâir Risale adlı Eserinin Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, yıl:2, sayı:2

Diyarbakır 2003, s. 287-298.

0.287

14 ŞUBAT 2006

MADDE KAYITLANDIĞI
SÖZLÜ BELGİN DOKÜMANI

HAZÂNA SÜRGÜN BAHÂR

Keçecizâde İzzet Molla

ve

Dîvân-ı Bahâr-ı Efkâr

Sahhaflar Kitap Sarayı Divanlar Serisi:6

Hazırlayanlar

Ömür CEYLÂN

Ozan YILMAZ

Kapak:

Ahmet SARMUSAK

Baskı-Cilt

Bayrak Matbaası

Küçük Ayasofya Cad.

Yabacı Sok.2/1 İSTANBUL

0212 638 42 02

Kasım 2005

ISBN-975-6743-23-9

SAHHAFLAR KİTAP SARAYI

Sahhaflar Çarşısı ,No:24-25-26 Bâyezîd-İSTANBUL

Tel: 0212 512 62 63-528 19 78

Faks: 0212 512 91 20

www.sahhaflar.com

e-mail:sahhaflar@sahhaflar.com

26 HAZ 2006
MADDE 1418 İKİNCİ KISIM
SONRA GELİR KURUMUN
MÜHÜRÜNE BAĞLANMIŞTIR

HAZÂNA SÜRGÜN BAHÂR

Keçecizâde İzzet Molla

ve

Dîvân-ı Bahâr-ı Efkâr

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	143003
Tas. No:	7811.219 172.0

Ömür CEYLÂN

Ozan YILMAZ

İslâm Kütüphanesi
Hedyemah
Ozan Yılmaz

20.12.05
Ömür

İZZET MOLLA (Keçecizade)

(1785, İstanbul - 1829, Sivas) Divan şairi. Adı Mehmed İzzet'tir. Konya'dan gelip İstanbul'a yerleşmiş olan Mehmed Salih Efendi'nin oğludur. Öğrenimini medresede tamamladı. Galata kadısı oldu. Halet Efendi'nin(→) himayesini gördü. Onun gözden düşmesi üzerine Keşan'a sürüldü (1823-1824). İstanbul'a dönünce çeşitli devlet görevlerinde bulundu. Rus Harbi'ne girmenin aleyhine görüş belirttiği için Sivas'a sürüldü (1827). Savaşın kötü sonuçlanması ile haklılığı anlaşıldı ve hakkında af fermanı çıkarıldı. Ancak ferman Sivas'a ulaşmadan iki saat evvel vefat etti. Kemikleri sonradan İstanbul'a getirilerek Avratpazarı'ndaki Mustafa Bey Mes-cidi haziresine gömüldü. *Bahâr-ı Efkâr* ve *Hazân-ı Âsar* adını verdiği iki adet divanından başka en önemli eseri *Mihnet-Keşân*'dır. *Devbatü'l-Mebâmid* adlı bir risalesi ile devlet işlerine dair iki de layihası vardır. Renkli kişiliğine ait pek çok fıkrası ile âşık tarzı şiirleri de dillerde dolmuş eserlerindedir.

İzzet Molla her şeyden önce bir İstanbul efendisidir. Sanatını oluştururken içinde doğup büyüdüğü şehri de malzeme edinmeyi bir çeşit sorumluluk kabul etmiştir. Gerek siyasi ve resmi görevlerinde, gerekse şehir kültürünün oluşum ve olgunlaşmasında İstanbul'u ön plana çıkararak sanatına aksettirmiştir. Özellikle şiirlerinde, zaman zaman İstanbul'u konu alan beyitleri onu şehirle özdeşleştirmiştir.

İzzet Molla
Nuri Akbayan arşivi

tir. Bizzat kendisi "Nazâm-ı İzzet'le Sitanbul oldu reşk-i her diyâr" diyerek bu gerçeği vurgulamıştır. Divanlarındaki bazı gazeller İstanbul hayatından canlı tabloları anlatır. Çelebizade Asım'ın (ö. 1760) bir gazeline yazdığı taştirde İstanbul'daki eğlence ve tenezzüh hayatını tasvir etmiştir (*Çamlıca seyr-i mükerrerdür Hisâr ise bâid / Pek müferrihdür Babâriyye efen-*

dim rûz-ı ıyd / Cûylarla olduğun seyr et muânik nabl-ı bid / Yağ imiş Kara-ağaç'da müjde ağıyâr-ı pelid / Sevr-i nâzım gidelim gel bâri Sa'd-âbâd'e dek). Asâkir-i Mansure-i Muhammediye(→) hakkında Nefî'nin (ö. 1635) ünlü kasidesine nazire olarak kaleme alıp II. Mahmud'a (hd 1808-1839) sunduğu kitasında Osmanlı'nın değişim sürecini ve ordunun modernleşmesini, Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin Gülhane'deki bir geçit resmini her cephesiyle anlatır. Beşiktaş'taki Neşatâbâd Sahilsarayını över mahiyette yazdığı manzumesinde ise şehrin bu bölgesi hakkında kıymetli bilgiler verir. Galata Sarayı için yazdığı tarih kitabı ise bu köklü kuruluşun tarihine ışık tutar (*Zîb ü ziver ile buldu bu saray-ı Galata / Şeblevendâne kesim yosma edâ-yı Galata // (...) İzzetâ müjde-i elmas ile nakş et târih / Kondu bir resm-i nev-i câde Saray-ı Galata* [1230/1854]).

İstanbul'un geçirdiği iki ayrı yangın ile Antep ve Halep'te vukua gelen zelzele için yine İstanbul'u mihver olarak söylediği kıtalar da tarihi birer vesika değerindedir. (*Oldu İstanbul âbâlisi harika razı / Yere geçtikçe bu yıl şehri Ayıntâb u Halep / Tutuşup her birinin dâmen-i sabrı dediler: Bize yangın yetişir zelzele verme Yâ Râb*).

İSKENDER PALA

İZZİ EFENDİ TEKKESİ

bak. AYDINOĞLU TEKKESİ

14 ARALIK 1994

Ismail Erünsal

GECEDE YANIP SÖNEN

Şu yağmur ve ıslak aydınlık
Yeşil reklâm ışıklarına karşı yeşil gözlerin,
Nerdesin?

Aklında hep nerdesin?

Hani mektupların?

Hani ellerin ki sıcacık

Değince titrediğim yumuşak ellerin?

Hadi ordan kardeşim yalnızlık

Hadi ordan,

Aklımın bir köşesine takılıp kalmış

Bir çift yeşil göz hadi ordan.

Ben iyi şeyler kurarım,

Sultan saraylarına vergi bir

Bir de sana vâdettiğim dünya öyle,

Gel söyle benimle

Nerdesin?

Yazdığım her şiir

Söylediğim her söz yarım sensiz.

Acının ve korkunun

Önün ve sonun

Yani hiçbir şeyin aslı yok.

Yalnızca büyüklük

Yalnızca yaşama sevgisi aşk sonra.

Ve bir büyük dünya ortasında

Yüreğimde duyduğum yokluğun.

Resimlerden gülümersin

Düşlerimden gülümersin,

Gözlerinde aydınlık yanıp söner

Satırlarda gülümersin.

Ali PÜSKÜLLÜOĞLU

Türk Dili, c. V / sayı: 53, 1. Şubat 1956.
s. 285-287 (Ankara)

“MİHNETKEŞAN” TARTIŞMASI

(Ömer Asım Aksoy'un, dergimizin aralık sayısında çıkan “Mihnetkeşan mı, Mihnet-i Keşan mı?” adlı yazısı için gönderilen karşılığı ve buna Aksoy'un verdiği cevabı aşağıya koyuyoruz.)

BİR DÜZELTME İÇİN

Mihnetkeşan yazısını zuhul-atlama sanmıştım. Kanı imiş. Bu yanılma Arap harfleri zamanında yazılmış, tartışılmıştır. Artık Resimli Lûgat gibi (harci âlem) kitaplarda da doğrusu yazılmaktadır.

Bundan önceki yazıya sert denilmiş. Buna da kaba denilecek ama görülen köy kılavuz istemez. Bir bakışta kitabın baş tarafında basış yanlış olarak (... müsemma Mihnetkeşan” denilmesi yanılmamalı idi. Eserin birçok yerinde (Mihnet-i Keşan) ayrı yazılmış iken, buna hiç rastlanmadığını yazmak, sahiden (yalın kat inceleme) sözüne hak verdiriyor. Örnek gösterilen 234. sayfadaki beyitte de (Mihnet-i Keşan) ayrı yazılıdır. Kitabın son sayfalarında ve tarih mısralarında da öyle...

Şunu da düşünelim: Eser niçin yazılmıştır? Şunun bunun dertlerini anlatmak için mi? Yoksa gazaba uğrayıp sürgüne, Keşana gönderilen birinin çocuklarına-Fuat ve Raşada-hasret çekerken can sıkıntısından, Keşanın havasından, sıcağından, evin, köyün kötülüğünden dert yanan, böyle çekilen mihnetleri bildirirken kasideler, ağtlar, yaltaklanmalarla bağışlanmasını sağlamak için yazılmamış mıdır? Demek dertliler -mihnet çekenler için uluorta- hasbeten lillâh! — yazılmış eser değildir. Şu kısa açıklamadan sonra başka tanık ve araştırmaya değer konu mudur bu? Saygılarla.

İsmi değil, esamisi okunmıyan,
ancak okuduğunu anlıyan ve
unutmıyan biri

.....
(İmza okunamamıştır)

Cevap :

BAY X KENDİ YANLIŞINI DÜZELTMELİDİR

ÖMER ASIM AKSOY

Her insan yanılabilir veya yanlış bir şey öğrenmiş olabilir. Bu kınanmaz. Kınanacak şey, bunun yanlışlığı ortaya konduktan sonra, kandırıcı tanık göstermeksizin, doğruluğunu ileri sürüp direnmektir. Bay X, “Mihnet-i Keşan”

“MİHNETKEŞAN” MI, “MİHNET-İ KEŞAN” MI?

14 ARALIK 1994

ÖMER ASIM AKSOY

A dımı okuyamadığımız bir zat, *Türk Dili*'nin 50 nci sayısındaki yazımız üzerine Dergi yazı kuruluna şu mektubu gönderiyor: “Derginin son sayısında “Mütercim Asım’a dair notlar”da “Mihnet-i Keşan” adlı eserin birkaç kerre “Mihnetkeşan” olarak yazılması şaşılacak büyük bir yanlış. Hele, yalın kat, tarihî inceleme yapan birisi için.

Başkalarının şaşırılmaması ve gözden kaçan bu sade yanlışın gelecek sayımızda düzeltilmesini gerekli görür ve saygı ile dilerim”.

Mektubu yazan zat, kendisinin yanlışması ihtimalini hiç hesaba katmamış olacak ki hükümleri kesin, yazışı sert. Ne kadar haksız olduğunu şimdi göreceğiz.

Önce şunu söyleyelim: Esere doğru adıyla “Mihnetkeşan” diyenler yanında, yanlış olarak “Mihnet-i Keşan” diyenler de vardır. İkincilerin kitabı okumamış olduklarını tahmin ediyoruz. Burada gençler için bir açıklama yapmak gerektir: Yeni harflerle birbirinden farklı yazılan bu iki söz, eski yazıda aynı harflerle gösterilirdi. Fakat eski yazıda imlâya dikkat edenler, sözün iki parçasını ayırarlarsa “Mihnet-i Keşan”, birleştirirlerse “Mihnetkeşan” yazmış olurlardı.

İzzet Molla Keşan kasabasına sürülmüş, bu eseri orada yazmıştır. Eserin adını “Mihnet-i Keşan” okuyanlar “Keşan mihneti” anlamını düşünürler. “Mihnetkeşan” okuyanlar ise “mihnet çekenler” anlamını düşünürler. İzzet Molla'nın kendisi ve yakınları mihnet çekmişlerdir.

Şair, şüphe yok ki, eserine iki şekilde okunmaya elverişli bir adı bilerek ve isteyerek koymuştur¹. Bu, eski edebiyatta bir sanat idi. Ama, kitabında kullandığı şekil, hep “mihnetkeşan”dır. Bunları “mihnet-i Keşan” diye okumak, vezin bakımından da anlam bakımından da mümkün değildir. Meselâ şu beyitlerde “mihnet çekenler” anlamıyla kullanılan “mihnetkeşan”lar vardır.

<i>Benam-ı enis-i dil-i bikesan</i>	
<i>Bihin merhem-i derd-i mihnetkeşan</i>	s. 4
<i>Konup ortaya vakıat-ı zaman</i>	
<i>Gelirse eğer yâda mihnetkeşan...</i>	s. 97
<i>Budur berk-i sebz-i diyar-ı Keşan</i>	
<i>Nola olsa makbul-i mihnetkeşan</i>	s. 231

¹ 70 nci sayfadan aldığımız beyitte buna işaret ettiği düşüncesindeyiz.

İsmail Erünsal

Aşağıdaki beyitlerde ise kitabın “Mihnetkeşan” diye adlandırıldığı açıkça anlatılmaktadır:

<i>Diyar-ı Keşandan verip gün nişan</i>	
<i>Anın namı konmuştu Mihnetkeşan</i>	s. 70
<i>Bana emrolundu bu tarih-i tam</i>	
<i>Tamam oldu Mihnetkeşan vesselâm</i>	s. 229
<i>Zaman oldu âhır, hem âhır zaman</i>	
<i>Verir mi bana sûd Mihnetkeşan</i>	s. 234
<i>Mihnetkeşan-i İzzeti cem'eyledi Hüsam</i>	
<i>Tahrir kıldı nushasın evvel Vahid-i dehr</i>	s. 234

Şunu da söyleyelim ki eserin hiçbir yerinde “mihnet-i Keşan” şeklinde bir kullanışa raslanmaz. Yer yer “mihnetkeşan” şeklinde kullanılmış olan sözler, ya eserin adıdır, ya “mihnet çekenler” anlamına gelir. “Keşan mihneti” anlamına gelmez. Şair “Keşan mihneti” anlamına bir söz söylemek istediği zaman “derd-i Keşan” demiştir. İşte tamğı:

<i>Odur destgir-i felâketkeşan</i>	
<i>Bilür nolduğun çünki derd-i Keşan</i>	s. 132

Yukarıdaki örneklerden birinde görülen “derd-i mihnetkeşan” da dikkati çekecek bir kullanıştır.

Şimdi mektubu yazan zattan bizim bir soru sormamızın sırası gelmiştir: — “Mihnetkeşan” yazmanın şaşılacak büyük bir yanlış olduğuna, doğrusunun “mihnet-i Keşan” olduğuna sizin tanıqlarımız nelerdir?

Birbiriyle çarpışan iki düşünce, karşılıklı olarak dergide yayımlansa, öteden beri sürüp gelen okuyuş ayrılıkları belki sona erer.

Abdullah Ramiz Paşa Mekteb-i Harbiye'den yetmiş bilim adamlarımızdan biridir. Şimdiye dek askerlik mesleğinin topçu sınıfından olan A. Ramiz Paşa'nın hayat hikâyesi hakkında bilgilerimiz sınırlı idi. Bu sınırlılığı kısmen kaldıran Abdullah Ramiz Paşa'nın mezar taşı oldu. Üsküdar'da günümüzde Çiçekçi Cami denilen Küçük Selimiye Tekkesi haziresindeki mezar taşı alışılmış mezar kitabelerinden biri değildir. Bu taş Paşa'nın olabildiğince geniş bir yaşamöyküsünün yer aldığı iki kitabeden meydana gelmektedir. Şahide ve ayaktaşındaki kitabelerden oluşan bu mezar taşında Paşa'nın doğum, ölüm ta-

rihlerinin yanı sıra tahsil için Avrupa'ya gidiş ve dönüş tarihi, emekli olduğu tarih, kaç yıl yaşadığı gibi ilginç bilgiler içermektedir. Yine bu kitabelerde Paşa'nın hayatına ait bilgilerden başka te'lif ve tercüme ettiği eserler kaç cild olduklarına varıncaya kadar değişik bir tertip içinde belirtilmektedir.⁶ Abdullah Ramiz Paşa'nın mezar taşı İstanbul'daki mezarlıklarda bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla hayatına dair geniş bilgi bulunan ve ender rastlanan birkaç mezar taşından biridir.⁷

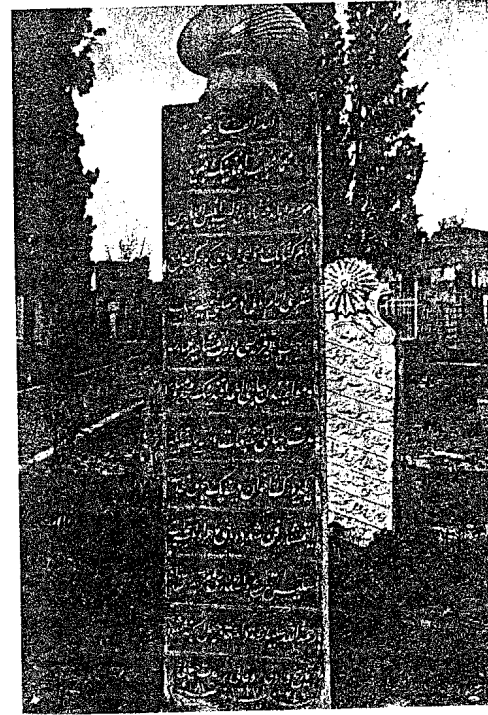
Yaşamöyküleri açısından ilginç ikinci bir mezar taşı da Keçecizade İzzet Molla'ya aittir. Cerrahpaşa-Hobyar'da, Cambaziye Mescidi haziresinde, Keçeci-zâdeler aile sofasında bulunan bu taşın üzerinde yine İzzet Molla'nın kaleme aldığı eserler ve ölümünden sonra kemiklerinin İstanbul'a getirilerek aile mezarlığına gömüldüğünü bildirmektedir.

Behâr Efkâr, Hüsn-ü Aşk, Mihnet-Keşan

Bin iki yüz kırk dört sene-i hicriyyesinde
Sivas'a iclâ olunub bir sene sonra
orada 'âzım-i semt-i âhîret olan
şâ'ir-i sahib-şöhret Keçeci-zâde
Mehmed 'İzzet Monlâ merhûmun bin üç yüz
otuz beş senesinde İstanbul'a
nakl olunan bakiyye-i 'izâmı burada
vedî'a-i hâk-i magfirat kılınmıştır.
1245 (=1829)

Tercüme-i hal kitaplarında hakkında bilgi bulunmadığımız bir başka kişinin taşı ise Mehmed Nahif Efendi'ye ait olandır. Kayserili din bilginlerinden olduğu mezar taşındaki kitabeden anlaşılan Nahif Efendi aynı zamanda "Enisü'l 'Abidin" ve "İlaveli Enisü'l 'Abidin" isimleri ile İstanbul'da üç defa basılmış bir eserin yazarıdır.⁸

Li'llahi'l-Fâtiha
Mehmed Nahif Efendinin kabridir.
Merhûm ecile-i fukahadan olub Enisü'l 'Abidin
nâm kitabın müellifi ve Hacı Küçük Cami'-i
şerifi imam-ı evvelidir. Memleketi Kayserinin
Küçükünce karyesi olub meşhûr-i 'ulemâdan
ve müellifinden Hacı Ahmed Efendi'nin mahdûmudur.
müddet-i hayatını tetebbû'at ve neşriyat ile
geçirerek ihvân-ı dine pek çok hizmet
etmiştir. Fen-i şî'ir de dâhi mâhir olub gayet
selis târih ve eş'ârî ve mersiyeleli vâdır.
Rahmetullah-ı 'aleyh rahmeten vâsi'aten ve ce'alel cenneten
mısvah
Tarih-i velâdeti vefatı Müddet-i Hayâtı
sene 1242 sene 1327 81 sene
fi 15 zilkade (28 Kasım 1909)

Kayserili fikir, sanat ve bilim adamlarına ait basılı kitaplarda isim ve hayatına dair bir bilgi bulunmadığımız Mehmed Nahif Efendi'nin hayatı hakkında şimdilik en iyi kaynak bu mezar taşı kitabesidir.⁹

Yaşamöyküsel bilgi içeren ilginç mezar taşlarından birisi de Mahmud Celaleddin Paşa'ya ait olandır. Şeyh Yahya Efendi Dergâhı mezarlığında bulunan, neoklasik bir tarzda yapılmış bu mezarın üstünde Bâb-ı âli rîk'ası adıyla anılan yazı türünün büyük ustası, Galatasaray Sultanisi yazı muallimi Mehmed İzzet Efendi¹⁰ tarafından yazılmış bir kitabe vardır. Şahide ve ayak taşı tarzında iki mermerden meydana gelen bu mezar taşında üç kitabenin dışında sağ ve sol cephelerde bir kabartma fes ile Osmanlı arması bulunur. Önemli bir devlet adamı, tarihçi, hukukçu olan Çorluluzâde Mahmud Celaleddin Paşa'nın hayatı hakkında pek çok eserde bilgi bulmak mümkündür. Bu bilgilerin en detaylı ve önemlisi olan "Son Hattatlar"da¹¹ paşanın geniş bir hayat hikâyesi olmasına ve yazdığı eserler belirtilmiş olmasına rağmen mezar taşı kitabesinde belirtilen Mecmua-i Kavanin'i yayımlattığı belirtilmemiştir. Mahmud Celaleddin Paşa'nın hayatı ve eserleri hakkında bilgi içeren mezar taşında bulunan üç kitabe şöyledir:

Kitabe 1

Hüvel-Hayyü'l-Bâki
Eâzım-i Vükelâ-yı Salamat-ı Seniyyeden olub Ticaret ve Nafia
Nazım-ı İken 'âlem-i fânî'ye veda'-ı ebedî eden Çorluluzâde
Mahmud Celaleddin Paşa'nın kabridir.
Bu zât Bâb-ı âli'de perverşiyâb-ı feyz ü kemâl olan
ekâbir-i erbâb-ı kalemin en güzîdelerinden idi.
Pek çok hidemât-i mühimme-i devlette ibrâz-ı ehliyet ve rü-
yet

BU: Doğum Yılı İllunasebetiyle Fuad Köprülü
Armağanı (Melanges Fuad Köprülü) İstanbul 1953
s. 131-152

2.7 / 1936
KÜTÜPHANE BASKISI

2.7 AGUSTOS 1936

KEÇECİZADE İZZET MOLLA

Fevziye Abdullah, Ankara

I.

Hayatı ve Yetiştigi Muhit

İzzet Molla, aslen Konya'lı bir aileye mensuptur. Babası Salih Efendi (1150-1214/1737-1799), Mustafa Efendi (1100?-1181/1688-1767) nin oğlu ve keçecilik sanatı ile iştigal eden ve Konya'da Topraksokak camii imamı Süleyman Efendi'nin torunudur. Bu şecereden anlaşıldığı gibi, İzzet Molla, Keçeci lâkabını babasının dedesinden almıştır.

Mustafa Efendi onbir-oniki yaşında iken, babasından habersiz olarak Konya'dan İstanbul'a geldi. Devrinin meşhur imamı Pirizade Sahip Efendi'ye intisab ederek, onun oğlu Osman Efendi'ye hususî ders vermeğe başladı. Sahip Efendi'nin tevassutu ile, kırk yaşında iken, Davud Paşa imamının kızı ile evlendi; işte İzzet Molla'nın babası bu izdivacın mahsulüdür. Salih Efendi küçük yaştan itibaren arabî tahsiline başlamış, babasının memuriyeti dolayısıyla Kudüs'e, yine onunla beraber hacca gitmiş, İstanbul'a döndüğü zaman, 1170/1756 da Dürrizade Mustafa Efendi'nin bir yazısı ile müderris olmuştur. Tatarcıkzade Abdullah Molla, Çelebizade Asım, Mollacıkzade İshak, Nilizade Hâmid, Es'adzade Şerif Efendi gibi devrinin ilim adamları ile bu sırada tanıştı. Bursa'da kethudalıkla bir müddet kaldıktan sonra, İstanbul'a yine babası ile birlikte döndü: bazı geçimsizlikler yüzünden Avratpazarı'nda satın aldığı eve taşındı. Fetva-hane'de ve İstanbul mahkemelerinde memurluklarda bulunmakla beraber, hayatını güçlkle temin ettiğinden, 1200/1785 de kendisine tevcih olunan Selânik Mevleviyeti'ni kabul etti; buradaki siyasi mücadelelerle geçen bir yıllık hayatını müteakip İstanbul'a döndü; işte İzzet Molla bu sırada 1200/1785 de ve İstanbul'da dünyaya geldi.¹

¹ İzzet Molla, *Devha't-ül Mehâmid fî Terceme't-il 'vâlid. Tarih-i osmanî Encümeni mec.*, No. 37,1 Nisan 1882; İzzet Molla, babasının haltercümesini anlattığı bu risalesinde, şecerelerini kaydetmez; babasının 1100 tarihinde Konya'da bir keçecinin sulbünden geldiğini söyler. Torunu Hikmet Fuad Bey'in tesbit ettiği şecerenin, Mahmud Kemal İnal, Reşad Fuad Bey'de mevcut nüshasından faydalanmıştır (*Son Asır Türk Şairleri*, c. IV, İst., Devlet Matbaası 1937, s. 728).

24 MAYIS 1991

Türk Deygesi Araştırmaları, (Haziran-1990),
sy. 66, s. 135 (İSTANBUL)

makale; 135-142 arasındadır.

- İzzet Molla Keçecizâde

GÜLŞEN-İ AŞK'TA SEMBOLİK KARAKTERLER

Osman KAVALCI¹

Gülşen-i Aşk², Divan dehiyatının son temsilcilerinden biri olan Keçecizâde İzzet Molla tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Hüsn ü Aşk'ın etkisinden kalınarak mesnevî tarzında nazmedilmiştir. 290 beyit kadar olan Gülşen-i Aşk, tıpkı Hüsn ü Aşk gibi allegoriue bir yapıya sahiptir. Biz, Gülşen-i Aşk'ın genel bir panoramasını çizerken, daha çok psikolojik açıdan sembolik karakterleri üzerinde duracağız.

Mesnevî, önce bir münacâtla başlar. İzzet Molla, bu bölümde Allah'a karşı yakarışlarını dile getirirken, İlahî Aşk müntesiplerinin kalbi duygularını da özellikle şu mısralarda terennüm eder:

*Kimi bûlbûl gibi figân etti,
Kimesi derdini nihân etti.
Kimi zincire girdi şûr gibi,
Kimi sahrâyâ düştü îr gibi.
Kimi ağlar, kimi güler ya Rab,
Ne bu matem, nedir bu şevk u tarab. (s.3)*

Na't bölümünde, âlemlerin yaratılış sebebi olan Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, ayrıca Allah'ın Hz. Peygamber'e ve Hz. Peygamber'in de Allah'a karşı duyduğu "İlahî Aşk"ın veciz bir şekilde ifade edildiği görülür:

*Ey cilâ-bahş-ı dâde-i uşşak,
Gözümü görmez etti dâd-ı fıtrak.
Sen, Hudâ'ya Hudâ sana âşık,
Olalı ey mahabbet-i sadık.
Ağlarım hicr-i yâr ile her şeb,
Sensin Allah bilir, bu hâle sebeb.
Olmasan Sen, bu âlem olmaz idi.
Bu meserret, bu mâtem olmaz idi. (s.5)*

¹ A.Ü. Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Öğretim elemanı.

² İncelemede eserin şu baskısından faydalanılmıştır: Keçecizâde İzzet Molla, "Gülşen-i Aşk", /İst/ 1265, s. 22

- 'Omer Ferrûh, Târihu'l-Edebi'l-'Arabî, II. el-A'suru'l-'Abbâsiyye, Beyrut 1400/1980.
 Pellat, Ch., *Le Milieu Basrien et la Formation de Gâhiz*, Paris 1953.
 er-Râvî, Tâhâ, Ta'rihu 'Ulûmî'l-Lûgati'l-'Arabîyye, Bağdâd 1949.
 Sezgin, Fuat, *Geschichte des Arabischen Schrifttums*, VIII, Leiden 1982, IX, Leiden 1984.
 es-Sirâfî, *Ahbârü'n-Nahviyyîn el-Basriyyîn*, nşr. F.Krenkow, Paris-Beyrut 1936.
 es-Suyûtî, *Buğyetu'l-Vu'at fî Tabakâti'l-Lûgaviyyine ve'n-Nuhât*, I-II, nşr. M.Ebu'l-Fadl İbrâhîm, Kahire 1384/1964-65.
 _____, *el-Muzhir fî 'Ulûmî'l-Lûga ve Envâ'ihâ*, I-II, nşr. M.A.Câdelmevlâ v.b., Kahire, ts.
 Şevki Dayf, *el-Medârisü'n-Nahviyye*, Kahire 1968.
 et-Tantâvî, Muhammed, *Neş'etu'n-Nahv ve Târihu Eşheri'n-Nuhât*, Mısır 1387/1968.
 Weil, G., *Die Grammatischen Schulen von Kufa und Basra*, Leiden 1913.
 Yağmûrî, Yûsuf b. Ahmed, *Nûru'l-Kabes el-Muhtasar mine'l-Muktebes*, nşr. R.Sellheim, Beyrut 1964.
 Yakût el-Hamevî, *Mu'cemu'l-Udebâ*, I-XX, nşr.A.F.Rifâ'i, Kahire 1355/1936.
 ez-Zebidî, 'Abdullatif, *Kitâbu'l-İhtilâfî'n-Nusre fî İhtilâfî Nuhâtî'l-Küfe ve'l-Basra*, nşr. Tânk el-Cenâbî, Beyrut 1407/1987.
 ez-Zeyyât, Ahmed Hasan, *Târihu'l-Edebi'l-'Arabî*, 25. baskı, Kahire, ts., s.361-375.
 ez-Zubeydî, *Tabakâtu'n-Nahviyyîn ve'l-Lûgaviyyîn*, nşr. M.Ebu'l-Fadl İbrâhîm, Kahire 1973.

Atatürk Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi
 8.9.1990 Sayısı, s.345-356

GÜLŞEN-İ AŞK'TA SEMBOLİK KARAKTERLER

Uz. Osman Kavalcı

Gülşen-i Aşk, Divan edebiyatının son temsilcilerinden biri olan Keçeci-zâde İzzet Molla tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Hüsni ü Aşk'ın etkisinde kalınarak mesnevî tarzında nazmedilmiştir. 290 beyit kadar olan Gülşen-i Aşk, tıpkı Hüsni ü Aşk gibi allégorique bir yapıya sahiptir. Biz, Gülşen-i Aşk'ın genel bir panoramasını çizerken, daha çok psikolojik açıdan sembolik karakterleri üzerinde duracağız.

Mesnevî, önce bir münacâtla başlar. İzzet Molla, bu bölümde Allah'a karşı yakarışlarını dile getirirken, İlahî Aşk müntesiplerinin kalbî duygularını da özellikle şu mısralarda terennüm eder :

Kimi bülbül gibi şîrân etti,
 Kimisi derdini nihân etti.
 Kimi zincire girdi şîr gibi,
 Kimi sahraya düştü tîr gibi.
 Kimi ağlar, kimi güler ya Rab,
 Ne bu matem, nedir bu şevk ü tarab¹

Na't bölümünde, âlemlerin yaratılış sebebi olan Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, ayrıca Allah'ın Hz.Peygamber'e ve Hz.Peygamber'in de Allah'a karşı duyduğu "İlahî Aşk" 'ın veciz bir şekilde ifade edildiği görülür :

Ey cîlâ-bahş-ı dîde-i uşşak,
 Gözümüzü görmez etti dîd-ı fırak.
 Sen, Hudâ'ya Hudâ sana aşık,
 Olalı ey mahabbet-i sadık.
 Ağların hicr-i yâr ile her şeb,
 Sensin Allah bilir, bu hâle sebeb.
 Olmasan Sen, bu âlem olmaz idî.
 Bu meserret, bu mâtem olmaz idî².

¹ Gülşen-i Aşk, S.3.
² a.g.e., S.5.

12 AGUSTUS 1993

- İzzet Molla Keçeci Zade
- Asakir-i Mansûre-i Mubârrakîye

MAHMUD II. NİN İZZET MOLLA VE ASÂKİR-İ MANSÛRE HAKKINDA BİR HATTI

Başvekil Sayın Dr. Refik Saydam'ın dergimizde neşrolunmak üzere lûtf buyurdukları vesikalardan fotoğrafını neşrettiğimiz hat, Mahmud II. tarafından Serasker Husrev Paşaya gönderilmiştir. Bu hattın ne gibi şartlar içinde seraskere gönderildiğini izah edelim :

Rusların tecavüzüne karşı harp açılıp açılmaması hakkında 1243 zilkadesinin altıncı salı günü (20 mayıs 1828) İstanbulda Fetva Kapısında - eskiden fevkalâde hallerde olduğu gibi - umumî bir meclis toplanmıştı.

Mecliste devlet adamlarının birçoğu, bunlar arasında Haremeyn müfettişi olan Keçeci Zade Şair İzzet Molla da vardı. Mesele mühimdi. Ruslar Moraya imtiyaz verilmesi için ısrar ediyor, daha birçok ağır tekliflerde bulunuyordu. Yeniçeri ocağı kaldırılalı ancak iki sene olmuş, yerine teşkil olunan *Asakir-i Mansûre* gerek sayı, gerek keyfiyetçe henüz kâfi dereceye gelmemişti. Bununla beraber meclisin ekseriyeti Rusların tekliflerini kabul etmedense harbe girmeğe taraftar görünüyordu. Eski şeyhülislâmlardan Sıdkî Zade Efendi, mutlaka muharebeye girilmesi reyinde idi. Sadriâzam Selim Paşa "Ah efendiler, bizim hep maksudumuz düşman ile muharebe etmektir. Lâkin vakitsiz oldu. Biraz askerimizi daha teksir etmeliydik., reyinde bulundu. İzzet Molla "vallah efendim, çok fenadan az iyi iyidir., diye cevap verdi [1]. Nihayet meclis, Ruslara harp ilân edilmesine karar verdi. Bu hususta hazırlanan beyanname her tarafa gönderildi.

Mecliste hazır bulunanlardan Keçeci Zade İzzet Molla dilini tutmaz bir adamdı. Evvelce Mahmud II. nin en nüfuzlu adamı olan Halet Efendiye intisabı vardı. O münasebetle hükümdarın huzuruna girer, bazı şeyleri sarih veya zımnî olarak tenkit ederdi. Mahmud II., Halet Efendinin hatırı için bu tenkitlere göz yumardı. Fakat Halet Efendi gazaba uğrarak nefiy ve idam edildikten sonra İzzet Molla tenkit meslekine gene devam etti. Bir aralık sadriâzamı diline doladı. Bunun üzerine 15 cemaziyelâhır 1238 (28 şubat 1823) te Keşan'a nefyolundu. Bir sene sonra affedilerek Mahmud II. den gene iltifat görmeğe başladı. Rütbesi İstanbul payesine yükseltildi. 4 şaban 1243 (21 şubat 1828) te Haremeyn müfettişliğine tayin olundu.

[1] Lûtfî tarihi, cilt: 1, sa. 292

Resad Fuad
کیچہجی زاده عزت منلا

(دو حة المحامد فی ترجمة الوالد) نامیلہ کیچہجی زاده عزت منلا مرحوم طرفندن تخریر و تاریخ عثمانی انجمنی مجموعہ سنک ۳۷ رقمی نسخہ سیلہ نشر اولنان اثر کیچہجی زاده عائله سنک استانبولہ عجز تریلہ منلا مرحومک بدری صالح افندینک تاریخ وفاتہ قدر جریان ایدن بعض وقوعاتی محتوی اولوب بوندن سوکره سی حقندہ یعنی منلا مرحومک ترجمہ حالہ و صورت گذران حیاتہ دائر معلوماتی حاوی اولماسنه و مشارالہ کبی بارکاه سلطنت سنہدہ احراز موقع شرف و شهرت ایش بر ذاتک متروک و منسی بر حالہ قالی - جدم بولنق حسیلہ - یالکز عاجزلرنجه دکل آتارینی مطالعه ایدن و ایتمین معاصرین و اخلافک بیله نزد قدر شناسیلرنده تجویز ایدیلہ میه جکنه بناء - وسیله رحمت اولور امیدیلہ - ترجمہ حالی علی قدر الامکان یازمق آرزوسنه دوشه رک شو بر قاج صحیفہ بی تسویدہ تشبث ایلدم ایسده عائله مزه عائد اوراقک ضیاعه اوغرامسی و مرحومک حیات خصوصیه نه واقف هیچ کیمه نک الیوم بر حیات بولنماسی حسیلہ - بر جوق مشکلاته تصادف ایتمکله برابر - و نائق موجوده ایله استحصال مقصدہ مجبور اولدم .

محمد عزت منلا مرحوم قونوی مضطقی افندی زاده صدوردن محمد صالح افندینک نغدومیدر . ۱۲۰۰ تاریخندہ استانبولہ قدم نهادہ عالم وجود اوله رق علی الاصول علوم دینیہ و عالیہ بی بالتحصیل طریق علمیہ داخل اولمش و استانبول پایهنه قدر ارتقا ایشدر .
بدری صالح افندینک ۱۲۱۴ تاریخندہ وقوع وفاتی اوزرینه برادر لر بله

سلمه دن ایکن و بو دقایقه منی الی الان ملوک انجم و هند دارالسلطنه لرنده مدت مدیده مکث و اقامت ایله کسب بطالت حضریتدن احتراز ایچون دائماً قلم و حکومتی اولان بلاد و امصارده دور و سیران ایله تنقل امکانه اوزره اولوب باخصوص جمیع ملوک دول نصاری دخی اشبو بسط اولنان حالات و کیفیاتی تیقن و اتقان ایله اکثریا مفر حکومت بانحوست لرنده مکث و آرام ایتمیوب کندو ممالک مکروهه لرینی دائماً کشت و کذار و تلف و سرفدن توقی و بجانب ایله سبکبار دور بلاد و امصار اوزره اولد قلرندن بشقه عادت لری اوزره سیاحت نامیلہ کندو ملک لرندن غیر سیئر ملک لری دخی دوران ایدوب احوال خفیة عالمه کسب اطلاعہ بذل ما حصل اقتدار اوزره اولد قلری احوال و اطوار دوله و قوفی اولان ذواتک معلوم لری ایکن بالاده بیان اولدیننی اوزره ملوک ماضیه حضرانک تأیید ملک و دولت و تشیید اساس سلطنت علیه لرینی موجب و مستلزم حرکات مرغوبه عالم آرا و اطوار ستوده ممالک پیر لرینه مغایر و منافی الی آلتش سنه دن متجاوز سلاطین عظام حضرانی دارالخلافه اسلامبولده مکث و آرام بیورد قلرندن ماعدا بومثللو دولت شامخه الارکانه مدت مدیده ترک جنک و جدال موجب وهن و کلال اولدیننی نظام ملک و سلطنته متعلق کتب معتبره ده مفصلاً مبین ایکن علی الاتصال اوتوز سنه دن متجاوز اوقانده دخی سفر لر ترک اولنوب تنعمات حضریه به اشتغال ایله کرک رؤسا و کرک بالجله طوائف عکریه اعمال و افعال سفریه بی فراموش باخصوص عکری زمزمه سنک اکثری ارباب حرف و صنایع و تجار کروهنه التحاق ایله کسب و کار و جمع مال و ادخاره مألوف اولم لریله بالطبع سفردن نفرت ایتمک لری اجلدن کسان ایکی سنه سندن برو واقع اولان سفر لرده نه کونه حرکات نابجاده بولد قلری مشهود و معلوم اولوب و الحاصل ملوک عظام حضرانی اوضاع و اطوار سابقه به منافی آلتش یتش سنه (مابعدی وار)

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YAKIN ÇAĞ TARİHİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KEÇECİZÂDE İZZET MOLLÂ'NIN
İSLÂH-I NİZÂM-I DEVLETE DÂİR RİSÂLE
ADLI ESERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE EDİSYON KRİTİĞİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	188399
Tas. No:	9560741 DOĞ.K

HAZIRLAYAN
Lütfi DOĞAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Kemal BEYDİLLİ

İSTANBUL -2000

2000
MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Değişmez Mesnevî'nün ism-i hâsî
Değüldür de kerâmet bu nedür yâ

Gel âşık it tefâ'il Mesnevî'den
Olur olmaz murâdın eyler inhâ

Al oku nüshayı teksîr olundu
Du'â-yı pâdişâhîyi kıl ifâ

Firâvân eylesün şevketle ömrin
Cenâb-ı Hâlık u Hayy-ı tuvânâ

O şâh-ı ârif-i bi'llâhun olsun
Meded-kârî İlâhî surr-ı Monlâ

Şefikâ söyledüm târîh-i tab'ın
Kitâb-ı Mesnevî basıldı a'lâ

1268

İzzet molla, Keçecizade (092120)

KEÇECİ-ZADE İZZET MOLLA'NIN ESERLERİNDE
MEVLEVİLİK VE ŞAİRİN
YAYIMLANMAMIŞ BİR NA'T-İ MEVLÂNASI

Ebubekir S. ŞAHİN*

ÖZET

Keçeci-zade İzzet Molla, Divan Edebiyatı'nın Şeyh Gâlib sonrası döneminin en büyük şairi olarak anılmaktadır. II. Mahmud dönemi şairlerinden biri olan İzzet Molla, biri tamamlanmamış üç mesnevî ve iki divan sahibidir. İzzet Molla'nın, şiirlerinde Mevlevî kültürünün izleri açık olarak görülür. Tertibettiği, *Bahâr-ı Efkar* adlı ilk divanındaki gazellerin en önemli özelliği, büyük çoğunluğunun müzeyyel olması ve zeyllerinde mutlaka bir şekilde Mevlâna ve diğer Mevlevî büyüklerinin anılmasıdır.

İzzet Molla, bu gazeller dışında da Mevlevîlikle ilgili çok sayıda şiir yazmıştır. Şairin çeşitli Mevlevî büyüklerinin türbeleri ve dergâhlarda yapılan tamirler için yazdığı çok sayıda tarih manzumesi ile tahmis, muhammes, tesdis ve kıt'a biçimlerinde şiirleri vardır.

İzzet Molla'nın, Mevlâna hakkında yazdığı on üç beyitlik bir na'ti günümüze kadar hiçbir yerde yayımlanmamıştır. Şairin, yarım kalan *Nâz u Niyâz* adlı mesnevisinde bulunan bu şiir, söz konusu mesnevînin metni bulunmadığı için gün yüzüne çıkmamıştır. Tarafımızdan iki nüshası tespit edilen *Nâz u Niyâz* mesnevisindeki sözkonusu şiir bu bildiriye ilk kez yayımlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Keçeci-zade İzzet Molla, Mevlâna, Mevlevî edebiyatı, Nâz u Niyâz, Na't-i Mevlâna

87-99

İSAM 154945

* Araş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

İzzet Molla, Keçecizâde (92120)

Bir Sürgün Şâheseri
MIHNETKEŞÂN
-Notlandırılmış Metin-

Keçecizâde İzzet Molla

04 OCAK 2008

MADDE 54 YASINDAN
SÖZLÜKLE DÜZÜLMÜŞ

Fakat bana azv etdiler töhmeti
Keşân-ber-keşân çekdiler İzzet'i

...
Beyân eyledim sadme-i devleti
Garîbin bu miqdâr olur hüdmeti

İSAM No: 169327

İstanbul - 2007.

Izzet Molla Keçecizade (b 1785 Istanbul, d 1829 Sivas), Turkish poet. Of a craftsman's family, he studied Islamic law and became a judge active in political life; a supporter of reform of the Ottoman regime, he was exiled twice, to Keşan and to Sivas. His verse is notable for its wit and laconism. The arrangement of his *diwān* (qv) in chapters, according to the subject and the type of poem, is unusual. Most important work: *Mihnet Keşan* (A Sufferer, or: Several Sufferers, or: Suffering in Keşan), which is 7,000 distichs of dialogue with the poet's other self, in various poetic forms; it wryly describes life in a little provincial town and sadly remembers Istanbul. Other works: *Gülşeni Aşk* (Delightful Place for Love), a romantic epic; *Layhalar* (Reflections), prose treatise on Ottoman politics.

GHOP IV 304 ff; PHTF II 447 ff. ZV
90

DICTIONARY OF ORIENTAL LITERATURES, ed. JIRI BECKA
c. III, () LONDON. s. 90

Zdenka Veselá